

INFORMATIEBLAD BOSGROEP VLAAMS-BRABANT VZW
HALFJAARLIJKS TIJDSCHRIFT
DECEMBER 2025 - N°6

Bosblad

BOSGROEP
VLAAMS-BRABANT

VLAAMS-
BRABANT

INHOUD

Redactie

Riek Broekaert, Wietse Frickel,
Kathleen Van Huyse, Kristof Van
Eyken, Marijke Smans, Ilse Nijskens,
Martijn Marchal, Mieke Decoster, Julie
Gaillard, Pieter Spoelders

Fotografie

Cover: Lander Loeckx
Foto's Bosgroep Vlaams-Brabant
vzw

*Bosblad verschijnt tweemaal per
jaar, het is een uitgave van de
Bosgroep Vlaams-Brabant en wordt
zowel digitaal als per post verstuurd
naar leden en geïnteresseerden.*

*Lay-out & grafische vormgeving:
Koloriet - Leefdaal*

*Drukwerk:
Antilope De Bie*

*Verantwoordelijke uitgever:
Bart Nevens*

Contact rond Bosblad:
info@bosgroepvlaamsbrabant.be
016 26 76 00
Bosgroep Vlaams-Brabant vzw
Zetel: Diestsevest 54/101
3000 Leuven
Post: Provincieplein 1
3010 Leuven
0683.509.015 - RPR Leuven
www.bosgroepvlaamsbrabant.be

Raad van bestuur

Bart Nevens, Geert Herbots, Jos
Lambrechts, Gilbert Hollanders, Dirk
Van Assche, Florent Frederix, Stefan
Lenaerts, Dries Claes, Guy Dohogne,
Dries Moons, Luc Suetens, Lieven
Elst, Jo Vansteenvoort.

- 3** Voorwoord
Soort in de kijker: Rode kelkzwam

- 4** Bosgroepnieuws
- Dag van de boseigenaar
 - Werk samen met de Bosgroepen tegen
sluikstort in privébos

- 5** Bosbouw vroeger en nu:
van houtfabriek naar veerkrachtig
ecosysteem

- 8** Heeft de beuk nog een toekomst?

- 10** Een bos vol toekomstperspectieven

- 12** De bostypes in Vlaams-Brabant

- 14** Wood Wide Web:
het internet van het bos

- 18** Ongevallen in jouw bos:
aansprakelijkheid
en verzekeringen

- 20** Amerikaanse vogelkers:
handvaten voor beheer

- 23** Agenda

Beste lezer, Beste bosgroepid,

Het einde van het jaar is traditioneel een moment om even stil te staan. Niet alleen bij een geslaagd 2025, maar ook bij een bijzondere mijlpaal: meer dan 25 jaar samenwerking tussen de Bosgroepen en de vele privéboseigenaars in Vlaanderen. Wat ooit klein begon, groeide uit tot een ware stille revolutie in ons bosbeheer (p. 5).

Ook in Vlaams-Brabant zetten we daar dit jaar opnieuw stevige stappen in. Met meer dan tien opleidingen, honderden terreinbezoeken en talloze uitgevoerde beheerwerken bouwden we samen aan gezonde, weerbare en toekomstgerichte bossen. We ontmoetten elkaar in Rotselaar op de Algemene Vergadering, waar jullie massaal aanwezig waren en onze werking verder ondersteunden. En tijdens de Dag van de Boseigenaar in het Meerdaalwoud (p. 4) zetten we jullie terecht in de schijnwerpers.

Die dag stond volledig in het teken van leren en uitwisselen. Want wie een bos beheert, blijft levenslang leerling van het

bos. Een aantal van die opleidingen proefden jullie daar al. In 2026 zetten we daar voluit op in (p. 23), net zoals we vooruitkijken naar de toekomst van typische bossoorten, zoals de beuk (p. 8), of de uitdagingen rond exoten zoals de Amerikaanse vogelkers (p. 20).

Daarnaast beantwoorden we in dit nummer een vraag die jullie vaak stellen: “Wanneer ben ik als boseigenaar aansprakelijk bij ongevallen, en welke verzekeringen spelen dan een rol?” Het volledige overzicht vind je vanaf p. 18.

Beste boseigenaar, jullie engagement en open vizier voor het bos maken elke dag een verschil. Bedankt om mee te bouwen aan een sterk, veerkrachtig en waardevol bosareaal in onze provincie.

Veel leesplezier,
(en graag tot in het bos!)
Bart Nevens, Voorzitter Bosgroep Vlaams-Brabant

Soort in de kijker: Rode kelkzwam (*Sarcoscypha coccinea*)

De felgekleurde rode kelkzwam zorgt voor kleur in het winterbos. Je vindt hem vaak op bemoste takken van verteerd loofhout en op vochtige, vaak bemoste stronken.

Deze schimmel helpt om dood hout af te breken, waardoor voedingsstoffen weer vrijkomen voor de groei van andere bomen of struiken. Halfverteerde stammen, takken en stronken houden bovendien veel vocht vast, waarvan het bos in droogteperiodes profiteert. De rode kelkzwam vervult dus samen met zijn collega's een belangrijke rol in het bos.

Rode kelkzwammen zie je al vanaf eind november in het bos verschijnen. De allerbeste periode om ze te spotten is echter februari en maart. Hun voorkeur gaat uit naar loofbossen op vochtige, voedselrijke grond, naar standplaatsen die nat zijn gedurende de winter en voldoende beschaduwde zijn tijdens de zomer. Hij groeit het liefst op dood hout van wilg, es, iep en beuk, maar ook op hazelaar of eik wordt hij gezien.

Wil jij ook rode kelkzwam in jouw bos? Laat dan voldoende dood hout achter. En misschien kleurt jouw bos dan ook helderrood tijdens de wintermaanden.

Niet meer op de rode lijst

Terwijl de rode kelkzwam op het eind van vorige eeuw nog zeldzaam voorkwam, wordt hij sinds 2010 als vrij algemeen voorkomend beschouwd in Vlaanderen. In heel Europa gaat de soort echter achteruit. Het verdwijnen van broekbossen door verdroging is één van de belangrijkste oorzaken hiervan.

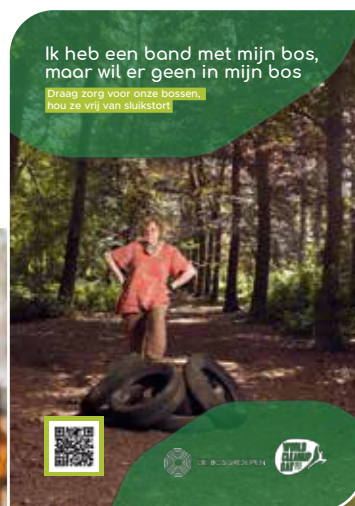

Dag van de boseigenaar met Bibi de Bosuil

Op woensdag 8 oktober vierden we weer de Dag van de Boseigenaar. Ook dit jaar mochten we heel wat enthousiaste leden verwelkomen op Domein De Kluis in Sint-Joris-Weert. Naast twee gegidste wandelingen in het prachtige Meerdaalwoud en heerlijke soep, konden jullie ook al eens proeven van ons aanbod opleidingen voor volgend jaar. En de kleinsten? Die konden op uitstap met Bibi de Bosuil voor een leerrijke namiddag in het bos!

Werk samen met de Bosgroepen tegen sluikstort in privébos

Afgelopen september lanceerden alle Bosgroepen over heel Vlaanderen samen een campagne tegen sluikstort in privébos. Want jammer genoeg is dit voor vele boseigenaars nog steeds een vervelend en terugkerend probleem. Via een jaarlijkse informatieve campagne hopen we enerzijds om bezoekers van privébossen te sensibiliseren en zo sluikstort te vermijden; anderzijds willen we onze leden ook bijstaan om samen sluikstort aan te pakken. Hoe? Scan de QR-code hieronder en lees hoe we jou kunnen helpen!

Bosbouw vroeger en nu: van houtfabriek naar veerkrachtig ecosysteem

Wie vandaag door een Vlaams bos wandelt, beseft amper hoeveel geschiedenis en beheer er onder zijn voeten ligt. De bossen die wij kennen zijn het resultaat van eeuwen van menselijk ingrijpen. Ze vertellen een verhaal van exploitatie, vernieling, herstel en herwaardering. Van het kappen van oerbossen voor akkerland tot de hedendaagse visie op multifunctioneel bosbeheer: het Vlaamse bos evolueerde voortdurend mee met de samenleving.

Eeuwenlang in beweging

Vaak leeft de gedachte dat bossen vroeger 'natuurlijk' waren en dat pas de moderne tijd verandering bracht. Het tegendeel is waar. Al vanaf de nieuwe steentijd (5300 v.C.) werden grote stukken bos gekapt om landbouw mogelijk te maken. In de middeleeuwen werden bossen systematisch gerooid voor akkerbouw en veeteelt. Tegelijk werd de resterende bosoppervlakte intensief gebruikt: als bron voor brandhout, bouw materiaal, weidegrond voor varkens (die eikels vreten), en als jachtgebied. Bossen waren een levensnoodzakelijke hulpbron. De dorpen lagen er middenin of net ernaast, en hun overleven hing ervan af.

Brecht Demasure van het Centrum Agrarische Geschiedenis verwoordt het treffend: "Bossen werden vooral als functio-

neel gezien. Pas vanaf 1970 kwam er aandacht voor de ecologische waarde van bossen. Van recreatie was er zelfs nog geen sprake voor de jaren zestig."

Een oud gebruik dat lang stand hield, was het zogenaamde 'mastbos': varkens werden in het najaar het bos in gestuurd om eikels te eten. In sommige gemeenten bestond zelfs een vast gebruiksrecht voor deze praktijk. De schepenen bepaalden wanneer het 'mastseizoen' begon. Boetes op het te vroeg loslaten van varkens werden streng toegepast, om overbegrazing van het bos te voorkomen.

De ontginning: van heide tot plantagebos

De grootschalige aanplant van bossen begon pas in de 19de eeuw. In Vlaanderen werd dat aangevuurd door de nood

aan mijnhout. Grove den werd geplant op zandige heidegronden, vaak in rechte rijen, dicht op elkaar. Dat was geen esthetische keuze, maar puur praktisch: de bomen moesten lange rechte stammen vormen. Tot wel 18.000 boompjes per hectare werden geplant.

Interessant is de geschiedenis van de Rovertsche Heide in de Kempen. Daar werd begin 20ste eeuw een compleet heidegebied met de hand ontgonnen. Grond werd 45 cm diep geploegd, greppels werden gegraven, berkenbrandsingels werden rond de percelen aangelegd om brandoverslag te vermijden. Deze singels zie je nu nog terug als zaadbron voor natuurlijke verjonging. Een oud-arbeider vertelde ooit dat ze na de middag verplicht waren een emmer water te drinken om uitdroging tegen te gaan: het werk was stoffig, zwaar en eindeloos.

Bosbeheer tussen 1920 en 1950: pragmatisch en sober

Tussen 1920 en 1950 groeide het inzicht dat bodemuitputting door monoculturen problematisch was. Toch bleven productiebossen met naalddhout de norm. Ecologie stond in de kantlijn. Enkele bosbeheerders experimenteerden wel met menging of zaaiden eerst stikstofbindende gewassen zoals lupine om de bodem voor te bereiden op een bosaanplant. In handleidingen van toen werd het belang van humus onderstreept. Adviezen zoals: "laat het bladhout liggen ter bescherming van jonge aanplant tegen wildvraat" of "verwijder geen wortelstronken uit kale plekken, want ze beschermen tegen erosie" tonen aan dat praktijkkennis soms zijn tijd vooruit was.

Sommige aanbevelingen doen vandaag glimlachen. Zo werd er geadviseerd om een 'wal van snoeisel' te leggen tegen konijnen, of om dennenappels te koken voor de hars. De hars werd dan op kamertemperatuur met bijenwas gemengd tot pleisters voor mens en dier. Bosbeheer was toen een ambacht met een kruiding van volksgeneeskunde.

Oorlog, mijnbouw en populieren

De beide wereldoorlogen hakten letterlijk in op de Vlaamse bossen. Bomen sneuvelden voor loopgraven, barakken of om strategische redenen. Tijdens WO I en II werd in sommige streken tot 60% van het bosbestand gekapt of vernietigd. Ook de opkomst van de mijnindustrie in Limburg eiste tonnen stuthout. Populier werd populair: een snelgroeende soort die sinds de jaren dertig lucifers, meubels en finer opleverde. In Geraardsbergen bloeide zelfs een luciferindustrie op basis van lokaal populierenhout. In sommige dorpen klonken de populieren bijna als klokken: bij wind zwollen de bladeren aan tot een geritsel dat menige veldwerker vergezelde tijdens het hooien.

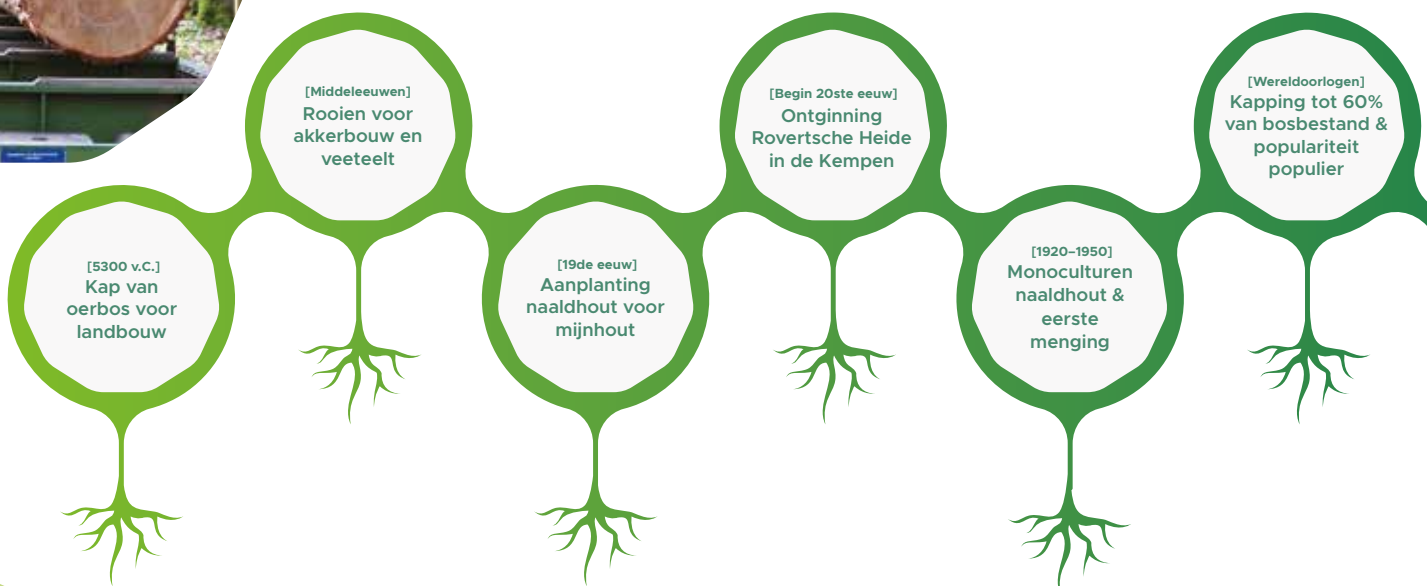
Wetswijzigingen als keerpunt

Het Bosdecreet van 1990 markeert het begin van een moderne kijk op bosbeheer in Vlaanderen. Bos kreeg voortaan bescherming en werd erkend in zijn multifunctionele waarde: natuur, houtproductie en recreatie. 'Waters en Bossen' professionaliseerde de aanpak. Beheerplannen werden verplicht, subsidies kwamen beschikbaar, en het idee van duurzaam bosbeheer kreeg voet aan de grond.

Voor het eerst werd niet alleen gekeken naar houtvolume, maar ook naar fauna, flora en de beleving van de mens. Een pad werd niet langer enkel een ruimingsweg voor houttransport, maar ook een wandelroute met infoborden. En een open plek in het bos werd niet per definitie herbeplant, maar kon ook ecologische waarde hebben voor vlinders, reptielen of vogels.

De Bosgroepen: een stille revolutie

Echt baanbrekend voor het private bosbeheer was de oprichting van De Bosgroepen in 1999. Dankzij hen konden

duizenden kleine boscijenaars beroep doen op ondersteuning. Met hun respectvolle aanpak kregen ze al vlug het vertrouwen van heel wat boscijenaars. Dankzij het gratis advies, gezamenlijke beheerplannen en houtverkoop werden heel wat bossen terug in beheer genomen.

Een bosgroepmedewerker vertelde ooit waarom een boscijenaar de inkomsten van de houtverkoop terugstortte naar de Bosgroep. "Ik dacht dat dit een vergissing was," zei de man, "ik wist niet dat je met een bos geld kon verdienen."

Bosbouw anno 2025: naar veerkracht en diversiteit

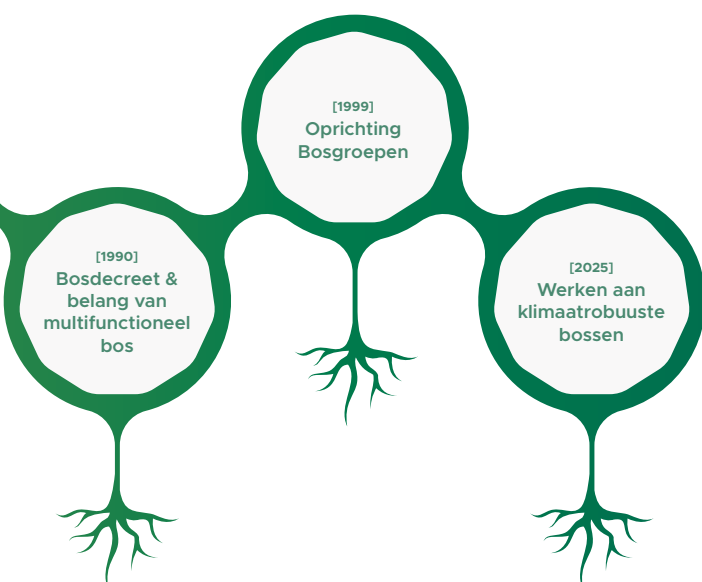
Intussen worden we steeds meer geconfronteerd met de gevolgen van de klimaatverandering. Dat is dan ook het nieuwe aandachtspunt van het actuele bosbeheer. Bossen dienen weerbaar gemaakt te worden tegen extreme weersomstandigheden. Grote kaalkappen zijn uit de boze. Bossen dienen gesloten te blijven om het microklimaat zoveel mogelijk te behouden. Dood hout blijft liggen als habitat. Homogene bos-

sen maken plaats voor gemengde bossen. Er wordt geëxperimenteerd met nieuwe soorten en herkomsten die mogelijk klimaatrobuuster zijn. Ook wordt er meer dan ooit aandacht besteed aan een goede bodem om de vitaliteit van de bossen te optimaliseren.

Slot: het bos als spiegel van zijn tijd

Bosbeheer is nooit neutraal geweest. Elke generatie drukt haar stempel op het boslandschap. Wat vroeger economische noodzaak was, wordt nu afgewogen beleid. Het huidige bos is het resultaat van generaties bosbeheer en reflecteert de veranderingen in maatschappelijke noden. Met de wetenschap dat deze noden in de toekomst mogelijk weer veranderen, is het belangrijk om zoveel mogelijk opties open te laten voor de toekomstige bosbeheerders.

Geschreven door Jan Seynaeve,
Bosgroep Zuiderkempem
Copyright foto's: Bosgroep Zuiderkempem

Heeft de beuk nog een

Er circuleren alarmerende berichten over onze majestueuze beuk. De klimaatverandering eist haar tol: hitte en droogte doen de beuk pijn. Hij houdt immers van schaduw en wortelt niet zo diep. De vzw Bomen Beter Beheren zette fabels en feiten op een rij tijdens een studienamiddag en kreeg het kruim van de Vlaamse boswetenschappers voor de microfoon.

Even kennis maken

De *Fagus sylvatica*, zoals de beuk officieel heet, is een Europese boom bij uitstek. Zijn verspreidingsgebied strekt zich uit van Schotland tot de Balkan, van Noord-Spanje en de Italiaanse gebergtes tot het zuiden van Zweden. En ons

land ligt pal in het midden van dat gebied. Meer nog, de plek waar je de grootste beuken ter wereld vindt (tot 50 meter hoog en vijf meter omtrek), is het Zoniënwoud. Dat verdient de titel Unesco-erfgoed. En het zal misschien verbazen maar oude beukenbossen zijn super

biodiverse ecosystemen en een Europees beschermd habitat.

Beuk is perfect aangepast om in grote, schaduwrijke bossen te groeien. Daar is hij de koning van het woud. Een jonge beuk overleeft in de schaduw van alle andere boomsoorten en gaat vroeg of laat doorgroeien tot in het dak van het bos. In het bos zijn de milieumomstandigheden (wind, zon, luchtvochtigheid, bodem,...) behoorlijk stabiel. In een meer dynamische of verstoorde omgeving is beuk minder goed gewapend. Zo heeft beuk slechts een dunne schors die gevoelig is voor zonnebrand en zitten meer dan twee derde van zijn fijne wortels in de eerste 30cm van de bodem.

Beuk en klimaatverandering

Klimaatmodellen voorspellen dat het areaal van beuk zou krimpen tegen 2100 en dat de soort zich meer noordoort en naar de berggebieden zal verplaatsen. Voor Vlaanderen liggen deze modellen niet gunstig. Ir.

Kris Vandekerckhove, van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, en professor Kris Verheyen van het Lab

en toekomst?

Bos & Natuur van de Universiteit Gent nuanceren deze voorspellingen. “De modellen zijn heel algemeen, ze houden vaak geen rekening met het aanpassingsvermogen van de bomen, evenmin met bodem, bosbeheer of de gunstige effecten die een lokaal microklimaat kan bieden. De trend is wel duidelijk maar een doemscenario hoeft dit niet te zijn.”

Onderschat de veerkracht van beuken niet. Beuken zijn gekend als dra-maqueen. Bij stress geven ze snel signalen van aftakeling maar evengoed herstellen ze weer als het tij keert. Onze beuken hebben een brede genetische basis en dat maakt hen weerbaar. Beuk slaagt er beter dan andere soorten in om via zijn bladeren water uit de lucht op te nemen. Door uitwisseling van voedsel en water met schimmels (mycorrhiza) vergroot beuk zijn kansen om crisisperiodes te overleven. In schaduwrijke bossen, waar de beuken hun eigen microklimaat creëren, is er door dit alles nu amper sterfte. Het gemiddeld bladverlies bij andere loofbomen in Vlaanderen is momenteel zelfs groter dan het bladverlies bij beuk.

Een ander verhaal is het voor de beuken aan de rand van een bos of in dreven door het open landschap. Deze exemplaren staan meer bloot aan de elementen en zijn daardoor kwetsbaarder. Zij krijgen het moeilijk, zeker als er weinig geschikte wortelruimte is door bodemverharding, inploegen of als de stamvoeten herhaaldelijk beschadigd worden.

Tips voor het beheer

De experts raden aan om zeker nog beuk te planten. Dit in het bijzonder op

lemige en zandlemige bodems. Doe het dan in of naast bestaand bos zodat er enige schaduw is en de boompjes snel kunnen aantakken op het schimmelnetselwerk dat hen helpt te overleven.

Het is van groot belang om natuurlijke verjonging van beuk op alle bodems te behouden en te laten doorgroeien. De kans is groot dat deze ‘overlevers’ beter aangepast zijn aan de nieuwe omstandigheden dan hun ouders. Grote plekken in het midden van een bos kaal kapen om licht te brengen is uit den boze. Dat is een recept voor zonnebrand en andere schade aan de beuk.

Getuigenissen uit het bos

Ook De Bosgroepen waren vertegenwoordigd op de studiedag en stelden de resultaten van een bevraging bij hun veldmedewerkers voor. Bijna allemaal hebben deze zelf al problemen bij beuk ervaren, de meerderheid ook bij beuken in bosverband. Opvallend is dat de helft van de medewerkers ervan overtuigd is dat droogte niet de enige oorzaak is. Andere genoemde oorzaken zijn: hitte, variërende watertafel, zon, kapwerken (vb. zonnebrand na dunning), bodemverharding, stikstofdepositie, aantasting mycorrhiza, verdwijnen bosmicroklimaat, ongeschikte standplaats, schimmelaantastingen, concurrentie door de dichte, gelijkjarige plantwijze,...

Meer dan 85% van de bosgroepmedewerkers gaat nu al anders om met het planten van beuk dan vroeger. Er wordt minder beuk geplant maar er wordt vooral alleen nog beuk geplant in specifieke omstandigheden zoals op vochtigere standplaatsen, in de schaduw, in

Beuk onder de loep

- Latijnse naam: *Fagus sylvatica*
- Europees verspreidingsgebied
- Ecologische rol: schaduwverdrager, microklimaatvormer
- Kwetsbaarheden: dunne schors, ondiepe wortels

kleine gaten in het bos, als concurrent tegen exoten, op leem en zandleem, in menging en/of om cultuurhistorische redenen. Bij nieuwe bebossingen in open veld gebruikt bijna niemand nog beuk. De grote meerderheid dunt ook minder sterk in beukenbossen en kaalkappen en groepenkappen worden vermeden.

Samenvatting

Bos- en bomenbeheerders zien problemen bij beuk. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt toch dat beuk diverse eigenschappen heeft om zich aan te passen aan klimaatverandering. De mens heeft hierbij een belangrijke rol. Het gaat dan niet alleen over de aanpak van klimaatverandering maar ook over een aangepast bosbeheer en het vermijden van andere versturende factoren zoals bodemcompactie, zonnebrand, stikstofvervuiling,... We moeten de beuk koesteren, hij hoort als geen andere soort thuis in onze bossen. Vergeet hierbij echter niet dat een gemengd bos met verschillende soorten de beste garantie is voor de toekomst.

Geschreven door Jan Goris, Bosgroep Houtland

Een bos vol toekomstperspectieven

De geur van daslook komt ons tegemoet, de voorjaarsbloeiers schitteren in de zon en jonge beukenbomen etaleren hun felgroene blaadjes. We bevinden ons in een oud eiken-beukenbos in Sint-Pieters-Kapelle. Dit is het paradijsje van Dirk Wyverkens en Fria Leunens. Het koppel kocht het bos vorig jaar aan en zet zich - samen met de Bosgroep - volop in voor duurzaam bosbeheer.

Dirk en Fria speelden al even met het idee om een bos te kopen. "Ons brandhout was op en het leek ons wel boeiend een eigen bos te hebben waaruit we brandhout kunnen halen. We kochten dit charmante, oude bos, namen contact op met de Bosgroep en raakten meer en meer geboeid door bosbeheer. We vinden het fijn om te werken in het bos, op ons eigen ritme", steekt Dirk van wal.

Hoe gingen jullie aan de slag?

"We hadden geen voorkennis van bosbeheer, dus gingen we aankloppen bij de Bosgroep. De eerste stap was het opmaken van een bosbeheerplan. Zo kregen we een duidelijke visie op de toekomst, gingen we een engagement voor duurzaam bosbeheer aan en kregen we een schat aan informatie die onze kennis enorm verruimde. Dan konden de eerste werken starten. Een aanneemer uit de streek haalde enkele uitheemse populieren uit het bos en velde enkele esdoorns omdat deze schadelijk zijn voor de paarden van de burens.

Dat zorgde ervoor dat het zonlicht beter door het bos kon en de onderste laag dus meer ademruimte krijgt om te verjongen. Vervolgens

werden een honderdtal inheemse soorten, eiken en beuken, aangeplant. De jonge boompjes zijn voorzien van schapenwol om te vermijden dat reetjes eraan knabbelen."

Waardevol oud bos

Het bos is een oud eiken-beukenbos, dat al te zien is op de Ferrariskaarten. Het is dus minstens 250 jaar oud. "Een oud bos is zeer waardevol omdat dit een belangrijk ecosysteem vormt. Denk maar aan de oude bomen, insecten, schimmels en voorjaarsbloeiers die erin voorkomen. Daarnaast herbergen oude bossen heel wat soorten die moeilijk migreren en uitsluitend in oude bossen voorkomen. Een mooi voorbeeld hier is de Gewone salomonszegel, een typische 'oude bos'-plant", vertelt Wietse Frickel van Bosgroep Vlaams-Brabant.

Waarom zou je iemand aanraden een bos te kopen?

“Het is een plek om volledig tot rust te komen, met het gezin en met vrienden. Bovendien is het de ideale manier om meer te leren over de inheemse fauna, flora en het bosbeheer. We krijgen daarnaast de technische kneepjes van het verwerken van het hout onder de knie. Het is een plaats waar we ons kunnen verdiepen in het economische en ecologische aspect van het bos en ook een sociale kant aan kunnen koppelen. Dit is het avonturenplekje van de familie waar we heel graag komen.”

gische aspect van het bos en ook een sociale kant aan kunnen koppelen. Dit is het avonturenplekje van de familie waar we heel graag komen.”

Hoe belangrijk vind je het om je in te zetten voor de toekomst van het bos?

“Het oude bos in stand houden en nog verbeteren is zeker één van de onze uitgangspunten. Zo is het fijn te beseffen dat de nieuw aangeplante bomen hier

binnen enkele honderden jaar nog zullen staan. Om een bos weerbaar te maken voor de toekomst, is het belangrijk de verschillende lagen in het bos de ruimte te geven. De oude bomen van de top-laag lieten niet veel licht door, maar door bomen te vellen en te kiezen voor een gemengd bos, krijgt de grondlaag adem. Stap voor stap zullen we ook kunnen werken aan een tussenlaag.”

Geschreven door Mieke Vercrujse, Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei

Copyright foto's: Leo Van Vreckem

De bostypes in Vlaams-Brabant

Van voedselarme, hoger gelegen dennen-eikenbossen op zandruggen naar voedselrijke moerasbossen in kleiige valleien, de bossen in Vlaams-Brabant zijn even uiteenlopend als dat ze kenmerkend zijn voor het Vlaams-Brabantse landschap. Elk hebben ze hun eigen natuurstreefbeeld – het bos in z'n best mogelijke toestand, zeg maar – en hun eigen typische soorten.

EIKEN-BEUKENBOSSEN

“Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei”, een hele mond vol. Denk aan grote stukken van het Zonienwoud. Deze bossen komen voor op voedselarmere zand- en zandleemgronden, iets hoger gelegen dus. Eik en beuk zijn dominant, maar ook esdoorn en hazelaar doen het hier goed.

VALLEI-BOSSEN

Deze bossen kunnen in de winter overstromen maar vallen in de zomer droog. Soortenrijk en vochtminnend zijn hier de codewoorden. Hier vind je vooral es, iep, zomereik, boskers maar ook moerasspirea, gele lis, echte valeriaan...

EIKEN-BERKENBOSSEN

Droog, droger, droogst. Op de top van de plateau's, op zandruggen, vinden we de voedselarmste bossen van Vlaams-Brabant: eiken-berkenbossen maar ook oude dennenbossen met eik en berk, lijsterbes, struikhei en blauwe bosbes vinden we hier.

ESSEN-EIKENBOSSEN

...zonder of met wilde hyacint. Het Hallerbos is er wereldberoemd mee geworden. Deze bossen komen voor op de valleibodems, maar ook op de hellingen en de iets hoger gelegen plateau's. Vaak iets te vochtig voor beuk, maar zomereik, wintereik, es, haagbeuk en linde voelen zich hier allemaal meer dan thuis.

MOERASBOSSEN

Nat, natter, natst. Deze bosjes vind je op het allerlaagste punt van de vallei. Voedselarm grondwater is het hele jaar door boven of net onder het maaiveld te vinden. Typisch zijn elzen- of berkenbossen.

Wood Wide het internet

In het bos valt ons oog vooral op de bomen. Hun stammen en kronen bepalen het beeld. Maar ook onder de grond - en dus onzichtbaar voor onze beleving - schuilt een even indrukwekkende wereld, die het hele bos in stand houdt. Hier werken wortels en schimmels samen in een ingenieus netwerk.

Van wortel tot kroon en terug

Boomwortels verankeren de boom stevig in de grond en gaan op zoek naar water en mineralen zoals stikstof, fosfor en kalium. Dit alles hebben ze nodig hoog in hun kroon, waar in de zon beschenen bladeren CO₂ uit de lucht

omgezet wordt in suikers en zuurstof (fotosynthese). Een deel van de aangeemaakte suikers gaat via de sapstroom naar beneden. Daarmee voorzien bomen hun wortels van energie, nodig voor de groei en ontwikkeling.

Groot, groter, grootst

Een gezonde bosbodem wemelt van het leven en is doorweven van fijne schimmeldraden. Zij vormen uitgestrekte netwerken die zelfs de fijnste bodemdeeltjes bereiken. Wist je dat er onder één voetafdruk op de bosbodem hon-

derden kilometers schimmeldraden zitten? Maar het kan groter: het grootste in kaart gebrachte schimmeln netwerk is dat van een honingzwam. In de Amerikaanse staat Oregon werd het draden-netwerk van een honingzwam in kaart gebracht van maar liefst 965 hectare. Dit is de oppervlakte van een kleine 1.400 voetbalvelden! Daarmee zou deze schimmel wel eens het grootste levende organisme op aarde kunnen zijn.

Soorten zwammen

Op basis van hun ecologie kunnen we schimmels (zwammen) indelen in 3 grote groepen:

- **Saprotrofen** halen hun voeding uit de afbraak van dode organismen; het zijn onze opruimers. Ze zorgen er voor dat dood materiaal (bladeren, hout en organismen) gerecycleerd worden. Gelukkig maar, want zonder deze opruimers zouden onze bossen bedolven raken onder een enorm pak dood organisch materiaal. Ze spelen dus een sleutelrol in de nutriëntenkringloop.
- **Parasieten** onttrekken hun voedingsstoffen uit een levende gastheer. Ze groeien dus ten koste van deze gastheer. Vaak profiteren ze van een verzwakte weerstand. Nadat de gastheer hieraan bezwiken is, kan de zwam soms nog een hele tijd verder leven als saprotrofe zwam. Typische voorbeelden zijn de honingzwam, de echte tonderzwam en de dennenvoetzwam.

Beuken zijn verbonden met ectomycorrhiza zoals de rodekoolzwam (amethistzwam). De aanwezigheid van deze zwammen is waarschijnlijk cruciaal om jonge beukenzaailingen te laten overleven onder het donkere scherm van volwassen beuken.

Web: van het bos

- **Symbionten** leven in samenwerking met hun gastheer, een symbiose waaruit beide partners een voordeel verkrijgen. Tot deze groep behoren de mycorrhiza.

Wist je trouwens dat ook gisten tot de schimmels (fungi) behoren? Deze zetten suikers om tot alcohol en CO₂. Denk maar aan biergist en broodgist.

Indringers en sokjes

Boomwortels gaan verbindingen aan met bepaalde symbiotische schimmels en vormen mycorrhiza (afkomstig van het Griekse mukès of zwam en rhiza of wortel). Hierbij onderscheiden we 2 belangrijke types: de endomycorrhiza en de ectomycorrhiza.

- Bij **endomycorrhiza** dringen de schimmeldraden binnen tot in de cellen van de wortels. Ook hier hebben we verschillende soorten, waarbij de arbusculaire mycorrhiza (het meest voorkomende type) van belang is binnen de boscontext, o.a. bij es, esdoorn, iep, boskers en lijsterbes. Deze schimmels vormen geen vruchtlichamen (paddenstoelen).
- Bij **ectomycorrhiza** vormen de schimmeldraden een soort van sokje rond de worteltoppen van de plant waarmee ze samenwerken. Ze dringen niet binnen in de cellen van de wortel zelf. In het bos treffen we ze aan

op o.a. berk, beuk, eik, haagbeuk en tamme kastanje, maar ook op naaldbomen zoals douglasspar, lork, den en fijnspar. Deze schimmels vormen wel vruchtlichamen die we als paddenstoelen kunnen aantreffen in het bos. Denk maar aan de vliegenzwam, het gewoon eekhoorntjesbrood, de amethistzwam (of rodekoolzwam), de geelwitte russula en de gele aardappelbovist.

Bepaalde bomen gaan ook samenwerken aan met beide types mycorrhiza, zoals els, linde, populier en wilg.

Samenwerken loont

Voor het proces van fotosynthese, dat hiervoor beschreven werd, moeten planten via hun wortels water en anorganische stoffen kunnen opnemen uit de bodem. Soms zijn deze echter moeilijk bereikbaar of opneembaar. Schimmels daarentegen kunnen niet aan fotosynthese doen. Ze zijn dus niet in staat om hun eigen suikers aan te maken en moeten die van elders halen. We bespraken hierboven reeds de 3 manieren waarop ze dat kunnen (saprotroof, parasiet of symbiont).

Via mycorrhiza gaan schimmels en planten stoffen uitwisselen om bovenstaande tekorten op te lossen. De plant levert via zijn wortels suikers aan de schimmel: voeding die de schimmel nodig heeft om te leven. Wat is de winst

dan voor de plant? Schimmels hebben een uitgestrekt en fijn vertakt netwerk van draden. Daarmee kunnen ze het bodemvolume op een efficiëntere manier exploiteren en plaatsen bereiken waar de plant met z'n wortels zelf niet bij kan. Bovendien zijn bepaalde mineralen in de bodem aanwezig in een voor planten moeilijk opneembare vorm. Schimmels kunnen deze stoffen wel opnemen en (deels) aan de plant waarmee ze verbonden zijn overdragen. Planten 'ruilen' dus suikers voor water en mineralen met schimmels. Het nut van deze samenwerking is niet te onderschatten: onderzoek heeft aangetoond dat mycorrhizanetwerken het opneembaar vermogen - ten opzichte van een boom zonder mycorrhiza - kunnen verhogen met een factor 60 à 100! De boom kan op zijn beurt tot meer dan 20% van zijn suikers afstaan aan de schimmel.

Zeker onder minder gunstige omstandigheden - zoals armere en drogere

Vliegenzwam: Vliegenzwam leeft als ectomycorrhiza in symbiose met diverse loof- en naaldbomen zoals eik, berk en den. Je vindt deze dan ook altijd in de buurt van bomen.

(zand)gronden – is dit samenwerkingsverband uiterst belangrijk voor bomen: voeding en vocht zijn hier namelijk veel schaarser en de groeiomstandigheden dus lastiger. In voedselarme bossen zullen dus vaak meer mycorrhizasamenwerkingen aangegaan worden dan op rijkere bodems. Op armere gronden treffen we vooral de ectomycorrhiza

De nieuwe bostentoonstelling *Roots te Beernem* leert je alles over de verborgen samenleving in het bos. Elke bosliefhebber moet hier eens geweest zijn.

aan, terwijl we op rijkere gronden veelal meer arbusculaire mycorrhiza aantreffen. Maar het is vooral het boomtype dat bepalend is.

Het Wood Wide Web

Mycorrhizavormende schimmels gaan connecteren met meerdere bomen (binnen dezelfde boomsoort maar ook tussen verschillende boomsoorten). De Canadese boscoloog Suzanne Simard toonde in 1997 met haar wetenschappelijk onderzoek aan dat bomen via my-

corrhiza dus ook met elkaar verbonden zijn in een multifunctioneel netwerk: het Wood Wide Web. Binnen dit netwerk ontstaat een stroom van suikers, water en anorganische stoffen tussen bomen en schimmels maar dus ook tussen bomen onderling. Ook jonge zaailingen kunnen hierop inpluggen, waardoor ze hun overlevingskansen vergroten.

Het gaat nog verder. Via dit netwerk waarschuwen bomen elkaar voor plagen en aantastingen, zodat ze sneller hun verdedigingsmechanismen kunnen versterken en afweerstoffen aanmaken. Schimmels kunnen bovendien ook zware metalen binden aan hun celwanden, waardoor deze weg gefilterd worden uit de bodem. Zo kunnen bomen die verbonden zijn met een mycorrhizanetwerk beter gedijen op vervuilde gronden. Ook scheiden de schimmels stoffen af die het bacterieleven rond de wortels veranderen. Deze bacteriën kunnen op hun beurt bepaalde stoffen omzetten waardoor mineralen voor de plant vrijkomen of wortelziektes onderdrukt worden. Veel bacteriën zijn afhankelijk van de aanwezigheid van schimmels en dus schaarser aanwezig in bodems zonder mycorrhiza.

Sterk maar kwetsbaar

De connectie met zwammen zorgt er dus voor dat bomen gemakkelijker groeien, gezonder zijn en een sterker immuunsysteem ontwikkelen. Daardoor kunnen de bomen weerstand bieden tegen extreme condities en aantastingen, goed voor een robuuster en veerkrachtiger bos. Ondoordacht bosbeheer, zoals bodemverdichting bij bosexploitatie en het uitvoeren van grootschalige kaalkappen, heeft een negatieve impact op het mycorrhizanetwerk. Waar veel bomen gekapt worden of sterven, verliezen de schimmels niet alleen hun bron van suiker maar verdwijnt ook het

milde, vochtige bosmicroklimaat waar schimmels zo van houden. Ook klimaatverandering en stikstofdepositie zetten het mycorrhizanetwerk sterk onder druk. Bomen en schimmels hebben elkaar nodig, het netwerk is de levensader van het bos.

Wil je meer weten over deze verborgen wereld van het bos? Ga op ontdekking naar de nieuwe interactieve tentoonstelling 'Roots' in het provinciaal bezoekerscentrum Bulskampveld te Beernem (www.west-vlaanderen.be/roots) of lees het boek 'Op zoek naar de moederboom' van Suzanne Simard.

Geschreven door Miguel Depoortere,
Bosgroep Houtland

Soms zijn de verbindingen tussen schimmels en boomwortels met het blote oog te zien. Bij de beuk zie je hier duidelijk de 'sokjes' over de wortels.

Gewoon eekhoorntjesbrood is de bekende vrucht van een mycorrhizaschimmel. En ja, eekhoorns lusten hier wel pap van waardoor ze helpen om de sporen van deze soort te verspreiden.

Ongevallen in jouw bos: aansprakelijkheid en verz

Ben je als boseigenaar aansprakelijk als er een ongeval gebeurt in of aan je bos? En zo ja, bestaat er een verzekering hiervoor die voorkomt dat je ook voor de kosten opdraait? In dit artikel stellen we een aantal zaken op een rij.

Burgerlijke aansprakelijkheid en de familiale verzekering

Wie eigenaar is van bepaalde goederen, is aansprakelijk voor de schade die deze goederen veroorzaken bij een gebrek-kig beheer.

Als eigenaar van een bos of zelfs van een enkele boom kan je dus burgerlijk aansprakelijk worden gesteld voor de schade die dat bos of die boom veroorzaken. Wie burgerlijk aansprakelijk is, moet met zijn vermogen de veroorzaakte schade vergoeden. Je bent als boseigenaar burgerlijk aansprakelijk als er drie voorwaarden samen vervuld zijn:

1. je hebt een fout gemaakt in je bosbeheer of je hebt nagelaten het bos 'als een goede huisvader te beheren'. Een bos beheren 'als een goede huisvader' betekent dat je het bos beheert zoals een verantwoordelijke boseigenaar, met het oog op het vermijden van voorzienbare schade;
2. iemand anders lijdt schade;
3. die schade is veroorzaakt door je fout of nalatigheid.

Bijvoorbeeld: je hebt al jaren een afstervende boom staan vlak naast de straat. Je doet er niets aan en op een dag scheurt er een grote tak uit de boom en

kwetst een voorbijganger. In dat geval zal je als eigenaar burgerlijk aansprakelijk worden gesteld. Je had maatregelen moeten nemen om dit te voorkomen. Zo had je de boom kunnen laten onderzoeken door een boomverzorger of er gevaarlijke takken laten uithalen.

Je burgerlijke aansprakelijkheid wordt, als je eigenaar bent als natuurlijke persoon, gedekt door de familiale verzekering die je eventueel hebt afgesloten. Verschillende verzekeraars hebben andere voorwaarden hierrond. Check dus bij je verzekeraar of je verzekering ook je bos of je boom/bomen dekt.

In het bovenstaande voorbeeld is de burgerlijke aansprakelijkheid heel duidelijk. Duidelijk afstervende bomen zijn zichtbare gebreken, waar je als eigenaar had op kunnen en moeten reageren.

In de praktijk is het echter niet altijd zo simpel. Een gebrek aan een boom is immers niet altijd gemakkelijk op te merken. Zo is het mogelijk dat een tak afbreekt van een schijnbaar of effectief gezonde boom. Kan je dan iets verweten worden? Toch wel. Je bent immers de 'bewaarder van een gebrekkige zaak'. Dit is onder meer het geval bij een

schijnbaar gezonde boom die 'opeens' omvalt en dan binnenin rot blijkt te zijn... Maar wees gerust, ook in dat geval kan de familiale verzekering in heel wat gevallen tussenkomen. En bij een effectief gezonde boom die correct uitgroeit, kan je dan weer niet aansprakelijk worden gesteld, de zaak is dan immers niet 'gebrekkig'.

Een boom die omvalt of waar takken uitbreken puur als gevolg van een storm, zonder dat er gebreken zijn aan de boom, maakt de eigenaar ook niet aansprakelijk. Dit is een situatie van overmacht en wie hierdoor schade lijdt, kan deze schade in principe niet van iemand anders recupereren. Beschadigt een dergelijke boom de garage van een buur, dan moet de buur voor de vergoeding van de schade beroep doen op zijn eigen brandverzekering.

Verzekering burgerlijke aansprakelijkheid van de Vlaamse Overheid voor toegankelijke bossen

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) heeft een verzekering afgesloten die de burgerlijke aansprakelijkheid dekt van alle Vlaamse boseigenaars – ook de private – voor de schade die derden lijden wanneer ze toegankelijk gestelde bossen bezoeken.

De verzekering komt tussen als de eigenaar aansprakelijk wordt gesteld bij een ongeval met derden in zijn bos, en bij

ekeringen

gebrek aan of na tussenkomst van de verzekering(en) van de eigenaar van het bos. De verzekering dekt de lichamelijke en materiële schade van de bosgebruikers, in het bos, op de toegangswegen en op de parking.

De verzekering komt ook tussen wanneer personen die in opdracht van de boseigenaar werken schade veroorzaken aan derden.

De verzekering komt enkel tussen voor bosgebruikers die zich aan de wettelijke toegankelijkheid en/of het toegankelijkheidsreglement houden. Wie de regels negeert en dwars door het bos struint waar hij op de paden moet blijven, is als recreant doorgaans zelf verantwoordelijk en moet zijn schade in beginsel zelf betalen.

Verzekering burgerlijke aansprakelijkheid bos van de KBBM

Naast de reeds besproken familiale verzekering die je kan afsluiten bij je verzekeraar is er een gespecialiseerde collectieve verzekering Burgerlijke Aansprakelijkheid "Bos" die de Koninklijke Belgische Bosbouwmaatschappij (KBBM) aanbiedt.

De dekking van de verzekering van KBBM en deze van ANB komen in grote mate overeen. Het verschil is dat de verzekering van KBBM ook geldt voor niet-toegankelijke bossen of bossen waar de toegankelijkheid niet geregeld wordt door een toegankelijkheidsregeling of door de wettelijke minimale toegankelijkheid.

Conclusie

Een goede verzekering is voor de boseigenaar geen overbodige luxe. Standaard kan daarvoor een goede familiale verzekering dienen, die bij burgerlijke aansprakelijkheid altijd als eerste tussenkomt. Check dan wel bij je verzekeraar wat er juist verzekerd is, want dat kan verschillen tussen verschillende verzekeraars.

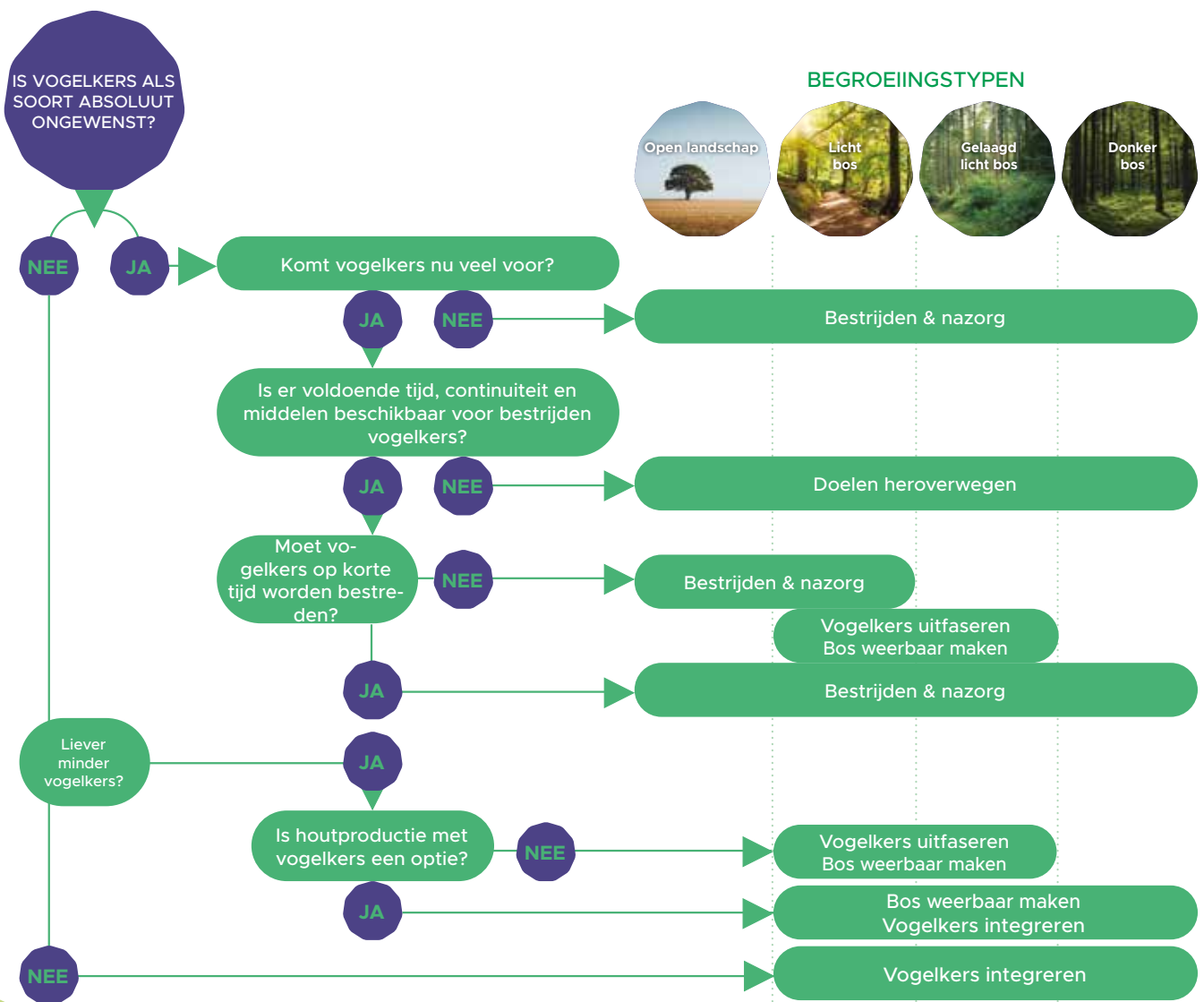
Buiten een goede verzekering is preventie een must. Door je bos te onderhouden als een goede huisvader en dode of kwijnende bomen vlak langs toegankelijke wegen en naburige eigendommen te verwijderen of regelmatig te laten checken door een boomverzorger, kan je de meeste ongevallen met aansprakelijkheid vermijden.

Geschreven door Kathleen Vanhuyse, Bosgroep Vlaams-Brabant
Copyright foto: HLN

Amerikaanse vogelkers: handvaten voor beheer

De Amerikaanse vogelkers – *Prunus serotina* of bospest, in dit artikel ‘vogelkers’ genoemd – doet het uitstekend in onze bossen, tot grote frustratie van menig beheerder. Na decennia van bestrijding en honderden miljoenen euro’s aan bestrijdingskosten, moeten we concluderen dat de vogelkers nooit meer uit het landschap zal verdwijnen. Bovendien dienen we onze kijk op het functioneren van deze soort in bosesystemen te nuanceren. Bij een geleidelijke bosontwikkeling zal vogelkers in dominantie afnemen, terwijl continue bestrijding (zonder verdere maatregelen) de dominantie juist vaak in stand houdt. Hierna volgt een bondige samenvatting van handvaten voor het beheer van de vogelkers.

Van licht tot donker bos: de dominantie van vogelkers in verschillende bostypes

In een **open landschap** zoals heide, stuifzand of duinen willen we niet overal bosvorming. De aanpak van alle pioniers is dan ook vrij eenduidig: bestrijden en nazorg. Vogelkers heeft een snelle zaadzetting - in open terrein al vanaf het 4de jaar, in lichte bossen vanaf 7 jaar, onder meer gesloten scherm kan het tot 20 jaar duren, maar stronkopslag kan al na 3 jaar weer in het zaad staan – waardoor hij niet als struik of boom getolereerd kan worden. Ook in de aangrenzende bosranden dient hij bestreden te worden wegens snelle kolonisatie naar open terrein toe. Nazorg om vorming van nieuwe zaadbronnen te voorkomen is blijvend noodzakelijk.

Licht bos wordt gedomineerd door lichtboomsoorten (zoals grove den, berk, lariks, eik) met een beperkte tweede boom- en struiklaag. Vaak heeft zich al een ondergroei van vogelkers ontwikkeld, of is deze sterk dominant in de nevenetage. Licht bos is de optimale habitat voor vogelkers. Door de aanplant van lichtboomsoorten met snelle jeugdgroei versterk je de menging en daarmee ook de concurrentie voor vogelkers. Wanneer vogelkers geen plaats mag hebben, moet hij intensief bestreden worden. Een meer haalbare optie is een doorontwikkeling naar een gelaagd gemengd licht bos of donker bos.

In een **gelaagd gemengd licht bos** heeft zich onder een transparant kronendak (lichtboomsoorten) een tweede boom- of struiklaag met boomvormende soorten kunnen ontwikkelen, waarvan vogelkers deel kan uitmaken. Vogelkers zal alleen (tijdelijk) kunnen domineren wanneer de menging bestaat uit soorten met een trage jeugdgroei (zoals beuk of eik) of die een geringe eindhoogte bereiken (zoals spork en lijsterbes). Bij een

nevenetage met snel groeiende soorten als berk, lariks, esdoorn zal vogelkers sterk beconcurrereerd worden en zich niet verder kunnen uitbreiden. Onder het gelaagde kronendak zijn de lichtomstandigheden ongunstig voor nieuwe vestiging van vogelkers.

Beheer van dit type bos zal zich richten tot het laten doorgroeien van lichtboomsoorten, alsook het actief laten verjongen of aanplanten ervan. Struiken en kleine bomen versterken de gelaagdheid. Via inbreng van schaduwtolerante soorten evolueer je naar een donker bos. Het verwijderen van de struik- en tweede boomlaag (regressie naar 'licht bos') werkt de dominantie door vogelkers in de hand en wordt best vermeden.

In een **donker bos** zijn schaduwtolerante en daarmee schaduwwerpende boom- en struiksoorten dominant. Hier speelt vogelkers nauwelijks een rol. Bij plaatselijke verstoring kan vogelkers zich vestigen, maar zal sterk beconcurrereerd worden door andere soorten in de verjonging. Een eventuele extra inbreng

van schaduwtolerante bomen of struiken gebeurt onder scherm. Afhankelijk van hun lichtbehoefte is een lichte ingreep in kronendak, tweede boomlaag en/of struiklaag nodig. Lichtboomsoorten krijgen weinig kansen om door te groeien naar het kronendak, maar kunnen door middel van groepenkap gestuurd worden.

Bestrijden of integreren en uitsfaseren?

Bestrijden van vogelkers is een proces van de lange adem, en langdurige nazorg is noodzakelijk. Bestrijding kan grote verstoringen in bodem en vegetatie noodzakelijk maken, met alle nevengevolgen voor de overblijvende fauna en flora. Zaadbronnen (ook jonge exemplaren, zie hoger) moeten absoluut verwijderd worden, nog voor ze einde mei in bloei komen.

In gelaagde gemengde lichte bossen heeft vogelkers langere tijd nodig om in bloei te komen en is vroeg ingrijpen niet nodig. Te vroeg ingrijpen leidt tot ver-

Ontwikkelingsstrategie

Successie

Begroeiingstypen

Ontwikkelingsstrategie Regressie

Weerbaarheid ten aanzien van vogelkers

snelde hergroei uit de stobben zonder dat de overblijvende vegetatie deze kan overschaduw. Bij voldoende menging zal het kronendak zich snel sluiten waardoor de hergroei op de stobbe vertraagd wordt. Bij grotere concentraties of minder gesloten kronendak is de hergroei krachtiger en is extra nazorg nodig tot de vegetatie boven de vogelkers voldoende gesloten is: jaarlijks halverwege het groeiseizoen (einde mei) hergroei afzetten. In bosranden en houtwallen zal je een hogere frequentie moeten aanhouden. Nabehandeling is gericht op het verwijderen van vergeten exemplaren en het 'plukken' van de nieuwe zaailingen. Maaien met de bosmaaier blijkt niet effectief te zijn. De noodzakelijke nazorg – in bos minstens eens in de vijf jaar- zal wegens voortdurende zaadaanvoer nooit ophouden tenzij het bos weerbaar wordt gemaakt.

Vogelkers tijdelijk **integreren** kan wanneer een groter aantal boomsoorten in menging voorkomt. Vogelkers zorgt dan mee voor de bosontwikkeling, maar kan door concurrentie niet domineren. Bij het **uitfaseren** wordt het aandeel vogelkers door selectief ingrijpen geleidelijk verminderd. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan een meer gestructureerd bos waardoor vogelkers zich moeilijker kan vestigen. Bij vergroting van de hoeveelheid licht kan vogelkers makkelijk domineren. Daarom zijn grootschalige verjongingsingrepen te vermijden. Als vogelkers nog niet in de kroonlaag aanwezig is, maar wel dominant in de struiklaag, kan geopteerd worden de vogelkers te laten doorgroeien. Het bos wordt dan donkerder, waarbij de meeste bodemvegetatie (ook de jongere vogelkers) wordt onderdrukt. Naarmate de vogelkers doorgroeit vormt hij een ijlere kroon waardoor de lichtbeschikbaarheid sterk vergroot. Hierdoor kan

ondergroei gevormd worden en kunnen schaduwboomsoorten zich vestigen. Wanneer ook lichtboomsoorten (zoals de zomereik) kunnen verjongen, kan vogelkers samen met de bovenetage worden uitgedund of groepsgewijs gekapt. De vogelkers in de verjonging kan je knippen of breken en verjonging of aanplant van schaduwtolerante boomsoorten kan onder scherm plaatsvinden (doorontwikkeling naar donker bos).

Doorontwikkelen van licht naar gelaagd gemengd licht bos gebeurt via pleksge wijze dunning. Het licht in de onderetage zal de vorming van een struik- en tweede boomlaag stimuleren. Om de gelaagdheid te versterken worden struiken en kleine bomen aangeplant.

Minder licht en een gemengde boom- en struiklaag is de sleutel

Een **weerbaar bos** heeft een zodanige bosstructuur en soortensamenstelling waardoor vogelkers zich niet kan vestigen of gaan domineren. Sleutelfactor is het verminderen van de lichttoevoer naar de ondergroei en het stimuleren van een krachtige gemengde boom- en struiklaag die met vogelkers kan concurreren.

In structuurarme bossen kan via dunning de lichttoevoer naar de bodem worden verhoogd, waardoor een onderetage van boom- en struiksoorten zich kan regenereren. Afhankelijk van de boomsoorten in de onderetage kan je deze begeleiden door sterker (lichtboomsoorten) of minder sterk (schaduwboomsoorten) te dunnen in de bovenetage. Eens een gelaagd gemengd bos zich heeft gevestigd, zal vogelkers zich nog nauwelijks kunnen vestigen. Onder een voor vogelkers te donker scherm (zie tabel) worden schaduwtolerante boom- en struiksoorten aangeplant (lin-

de, beuk, esdoorn, hazelaar, haagbeuk, Europese vogelkers, taxus). Zo ontstaat een schaduwwerpende tweede boomlaag. Wanneer het scherm wordt verwijderd, nadat de aanplant in sluiting is, zal verjonging van vogelkers nauwelijks optreden.

Daarnaast is het belangrijk boomsoorten aan te planten die in lichte situaties de concurrentie met vogelkers aankunnen, zoals ratelpopulier, berk en lariks. Ook de esdoorn en zoete kers hebben een snelle jeugdgroei.

Geschreven door Kristof Van Eyken, Bosgroep Vlaams-Brabant (naar "Beslisboom Amerikaanse vogelkers", website van Life Resilias)

Soort	Daglicht 50-25%
Japanse Lariks (larix kaemferi)	1,36
Grove den (Pinus sylvestris)	1,67
Soort	25-10%
Ruwe berk (Betula pendula)	2,03
Zwarte den (Pinus nigra)	2,10
Ratelpopulier (Populus tremula)	2,22
Zomereik (Quercus robur)	2,45
Amerikaanse vogelkers (Prunus serotina)	2,46
Vuilboom (Rhamnus frangula)	2,66
Wintereik (Quercus petraea)	2,73
Lijsterbes (Sorbus aucuparia)	2,73
Amerikaanse eik (Quercus rubra)	2,75
Douglas (Pseudotsuga menziesii)	2,78
Soort	10-5%
Tamme kastanje (Castanea sativa)	3,15
Veldesdoorn (Acer campestre)	3,18
Boskers (Prunus avium)	3,33
Hazelaar (Corylus avellana)	3,53
Gewone esdoorn (Acer pseudoplatanus)	3,73
Haagbeuk (Carpinus betulus)	3,97
Soort	5-2%
Zomerlinde (Tilia platyphyllos)	4,00
Reuzen zilverspar (Abies grandis)	4,01
Winterlinde (Tilia cordata)	4,18
Noorse esdoorn (Acer platanoides)	4,20
Taxus (Taxus baccata)	4,43
Beuk (Fagus sylvatica)	4,56
Reuzenlebensboom (Thuja plicata)	4,73
Westelijke hemlockspar (Tsuga heterophylla)	4,96

Agenda voorjaar 2026

Zet alvast volgende datums in je agenda. Een aantal opleidingen voor de eerste helft van 2026 hebben op dit moment nog geen exacte datum of locatie, of zijn nog onder voorbehoud. Houd daarom zeker onze nieuwsbrieven en website goed in de gaten. Graag tot op één (of meerdere?) van onze opleidingen of onze Algemene Vergadering!

11 januari	Deadline aanmelden houtverkoop 2026
12 & 13 januari	ECS 1: opleiding werken met de kettingzaag voor beginners; Huldenberg
14 & 15 januari	ECS 2: opleiding vellen van bomen met de kettingzaag; Huldenberg
Februari	Excursie Houtpark; Meerdaalwoud
28 februari	Einde plantseizoen
14 maart	Algemene Vergadering; Beersel
1 april	Start schoontijd
25 april	Excursie bostypes en hun typische fauna; Walenbos
30 april	Deadline subsidies herbebossing
Mei	Gemeenschappelijke houtverkoop
Voorjaar	Excursie eetbaar bos; Tervuren
30 juni 2026	Einde schoontijd

BOSBLAD

INFORMATIEBLAD BOSGROEP VLAAMS-BRABANT VZW
EDITIE: JUNI 2025 - N°5
ERKENNINGSNUMMER: P912321 - VERSCHIJNT 2 X PER JAAR

AFZENDER: BOSGROEP VLAAMS-BRABANT VZW
PROVINCIEPLEIN 1 - 3010 LEUVEN

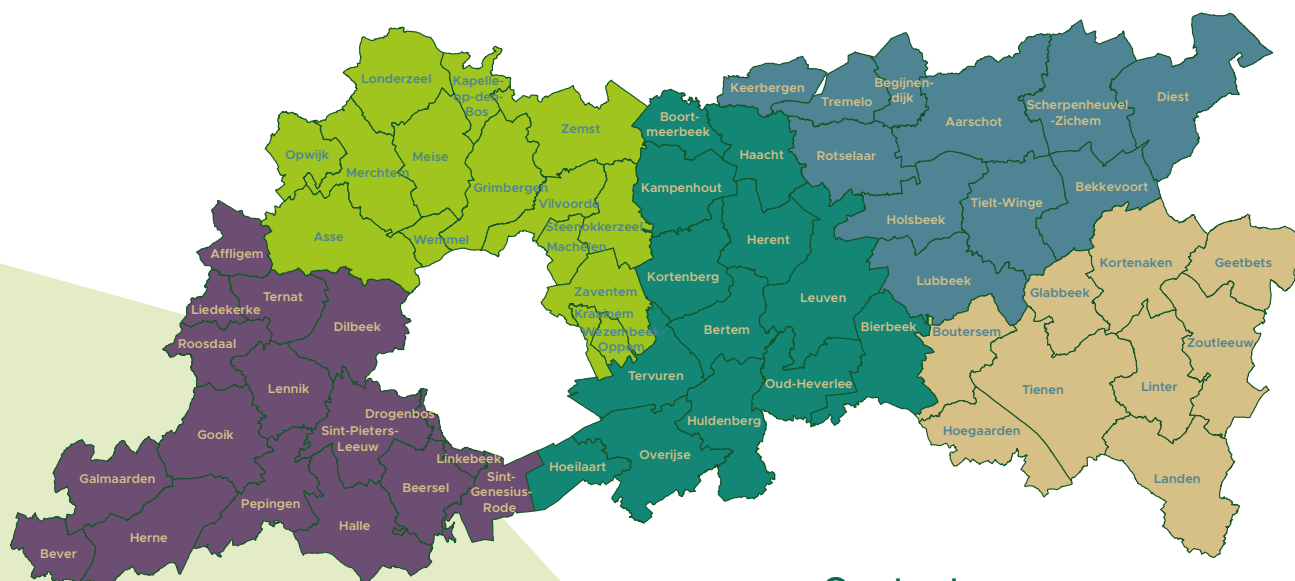
Waarom de Bosgroep?

Boseigenaar of -beheerder zijn, daar komt heel wat bij kijken. De Bosgroep ondersteunt haar leden bij het duurzaam beheer van het bos. Wie zich aansluit krijgt advies op maat, informatie, hulp bij administratie en ondersteuning voor het organiseren van boswerken. Daarnaast organiseert de Bosgroep ook opleidingen en excursies.

Bovenop het behouden, gezond houden en verbeteren van onze bestaande Vlaams-Brabantse bossen zet de Bosgroep ook sterk in op bosuitbreiding. Bossen zijn onmisbaar voor het

milieu en de strijd tegen de klimaatverandering. Ze zijn een essentieel onderdeel van de natuur en herbergen heel wat fauna en flora. Daarbij leveren bossen ook de hernieuwbare grondstof hout en hebben ze een positieve invloed op onze gezondheid. De ecologische, economische en sociale functies kunnen in bos verenigd worden tot een multifunctioneel geheel.

Elke boseigenaar kan gratis lid worden en heeft recht op onze dienstverlening. Lid zijn houdt geen verdere verplichtingen in.

- Regio Pajottenland & Zennevallei
- Dijleland
- Noord-Hageland
- Brabantse Kouters
- Zuid-Hageland

Contact

Bosgroep Vlaams-Brabant vzw

Zetel: Diestsevest 54/101 - 3000 Leuven

Post: Provincieplein 1 - 3010 Leuven

0683.509.015 - RPR Leuven

Mail: info@bosgroepvlaamsbrabant.be

Tel: 016 26 76 00

BOSGROEP
VLAAMS-BRABANT

VLAAMS-
BRABANT